

*„Să ne rugăm Sfinților Brâncoveni să
avem și noi tăria și statornicia lor
în dreapta credință”*

Părintele arhimandrit **MIHAIL STANCIU** de la Mănăstirea Antim

Interviu realizat de Flori Tiulea

În urmă cu 304 ani, la 15 august, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, la Constantinopol, murea creștin Brâncoveanu Constantin, împreună cu cei patru fii ai săi – Constantin, Ștefan, Radu și Matei – și cu sftenicul Ianache, toți fiind decapitați, în fața ambasadorilor de la acea vreme ai marilor puteri, pentru că au refuzat „să lase legea creștinească și să se dea în legea turcească”.

„Strălucite sunt mărturia și mucenicia lor, unice nu doar în istoria creștinismului românesc, ci în toată istoria lumii”, ne spune în interviul ce urmează părintele arhimandrit Mihail Stanciu de la Mănăstirea Antim din

București. Profund cunoscător al epocii brâncovenești ca urmare a cercetărilor sfinției sale asupra vieții și scrierilor Sfântului Antim Ivireanul, părintele Mihail ne amintește și cu această ocazie faptul că prietenia dintre Vodă Brâncoveanu și Mitropolitul Antim, și el martirizat de către turci, „a marcat cea mai rodnică conlucrare dintre Stat și Biserică de-a lungul istoriei noastre”. Îndemnându-ne să ne rugăm acestor sfinți martiri pentru a avea și noi tăria și statornicia lor în credință, părintele ne pune la inimă și un cuvânt de întărire pentru a rezista „avalanșei ideologice” la care suntem expuși în vremurile pe care le trăim.

„Bucureștiul devenise în epoca brâncovenească centrul Ortodoxiei”

Părinte arhimandrit, cum ar trebui să înțelegem astăzi jertfa Sfinților Brâncoveni?

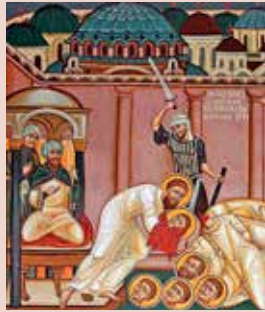
Desigur, ar trebui să înțelegem jertfa (mucenicia) lor ca și până acum și ca în totdeauna: ca o încununare a mărturisirii lor de credință din timpul vieții. Constantin Brâncoveanu a fost unul dintre cei mai străluciți voievozi ai Țării Românești (ocărmuind în perioada 1688-1714), a cărui generozitate și lucrare misionară au luminat întreaga Biserică Ortodoxă. A fost un om înțelept, cult și evlavios, care și-a crescut cei 11 copii în dreapta credință în Mântuitorul Hristos, conducând aproape 26 de ani poporul român pe calea unei vădite prosperități materiale și spirituale. Totodată, beneficiind de munca și darurile genialului Mitropolit Antim Ivireanul, martirizat și el tot de către turci doi ani mai târziu (în toamna anului 1716), Vodă Brâncoveanu a sprijinit Ortodoxia în toate popoarele creștin-ortodoxe aflate sub stăpânirea Imperiului Otoman și sub agresiunea prozelitistă a catolicismului.

Bucureștiul devenise în epoca brâncovenească centrul Ortodoxiei, deoarece cu banii binecredinciosului voievod al Țării Românești s-a organizat Academia Domnească (unde predau ca profesori cei mai erudiți savanți greci din acea vreme) la Mănăstirea Sfântul Sava și au fost tipărite cărți de cult și de învățătură ortodoxă, trimise apoi în toate provinciile locuite de dreptmăritori creștini: Țările Române, Patriarhiile de Constantinopol, Ierusalim, Antiohia și Alexandria, Georgia, Muntele Athos și Muntele Sinai, comunitățile de bulgari și de sârbi din sudul Dunării, precum și de greci din vechea Eladă.

Părinte Mihail, știm că există mai multe mărturii referitoare la martiriul domnului muntean și al fiilor săi. Care sunt cele mai semnificative?

Izvoarele istorice sunt cronicile otomane, grecești și românești din acea vreme, precum și documentele unor dregători aflați la Constantinopol, martori direcți ai acestor evenimente. Astfel, italianul Andrea Memmo descrie amănunțit martiriul voievodului român într-o *epistolă trimisă dogelui Venetiei*. De asemenea, secretarul domnesc Anton Maria Del Chiaro prezintă aceste tragice evenimente în cartea sa *Revoluțiile Valahiei (Istoria Delle Moderne Rivoluzioni Della Valachia)*, publicată la Veneția în anul 1718. Amintim aici și cronică *Istoriile domnilor Țării Românești*, a cronicarului Radu Popescu, și *Cronica Țării Românești pentru anii 1714-1716*, a cărturarului grec Mitrofan Grigoras.

Trebuie menționat faptul că în acea vreme, în anii 1700-1720, Imperiul Otoman era deja într-o perioadă de decădere social-economică și militară, și chiar poporul turc suporta cu greu costurile războaielor purtate. Deși Imperiul Otoman biruise alianța rusomoldovenească, condusă de Țarul Petru cel Mare, în lupta de la Stănilești din iulie 1711, Sultanul Ahmed al III-lea nu mai avea încredere în Constantin Brâncoveanu și căuta un prilej de a-l aresta. Acest prilej avea să vină, bineînțeles și cu sprijinul unor „turnători” români, trei ani mai târziu... În ziua de 24 martie 1714, în urma unor denunțuri calomnioase ale Cantacuzinilor invidioși și ale altor boieri greci la Poarta Otomană, binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu, denumit și „prințul aurului” (Altın Bey) datorită luxului și prestanței Curții Domnești, a fost mazilit (depus din tron prin decret al Sultanului Ahmed), arestat și dus la închisoarea „Șapte turnuri” (Yedikule) din Constantinopol, împreună cu cei patru fii ai săi și cu sfetnicul său, logofătul Ianache Văcărescu. Toate averile lui Brâncoveanu au fost confiscate de turci, iar unii boieri simpatizanți ai lui au fost și ei persecutați de noul domnitor impus, Ștefan Cantacuzino.

Vodă Brâncoveanu către fiii săi:

„Nu vă mișcați nici vă clătiți din credința cea pravoslavnică pentru viața și lumea aceasta”

(Din scrisoarea plenipotențiarului venețian Andreea Memno)

În scrisoarea sa, plenipotențiarul Andreea Memno raportează astfel:

„Duminică 15 august de dimineață, s-a tăiat capul bătrânului principe al Vlahiei, tuturor fiilor lui și unui boier care-i era vistier. Iată cum s-a făcut: Încă de dimineață, Sultanul Ahmed se puse într-un caic împărătesc și veni la seraiul, zis foișorul Jalikiacs, pe canalul Mării Negre, în fața căreia era o mică piață, unde au adus pe Brâncoveanu Voievod, pe cei patru băieți ai lui și pe vistierul Văcărescu, i-au pus în genunchi unul lângă altul la oarecare depărtare, un găde le-a scos căciuilile din cap și Sultanul i-a mustrat făcându-i haini. Apoi le dederă voie a face o scurtă rugăciune. Înainte de a se ridica securea asupra capului lor, fură întrebați dacă voiesc să se facă turci și atunci vor fi iertați. Glasul cel înăbușit de credință al bătrânului Brâncoveanu răsună și zise înspăimântat de această insultă: «Fiii mei! Iată, toate avuțiile și tot ce am avut am pierdut; să nu ne pierdem însă și sufletele! Stați tare și bărbătește, dragii mei, și nu băgați seamă de moarte. Priviți la Hristos Mântuitorul nostru câte a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit; credeți tare întru aceasta și nu vă mișcați nici vă clătiți din credința cea pravoslavnică pentru viața și lumea aceasta.» La aceste cuvinte, Ahmed se făcu ca un leu turbat și porunci să li se taie capetele. Gădele înfiorător ridică securea și capul marelui vistier Enache Văcărescu se rostogoli pe pământ. Apoi se începu cu uciderea copiilor. Când gădele ridică securea la capul feciorului celui mai tânăr al domnului, Beizadea Mateiaș, numai de 16 ani, acesta se îngrozi de spaimă; sărmanul copilaș, văzând atâta sânge de la frații lui și de la Văcărescu, se rugă de Sultan să-l ierte, făgăduindu-i că se va face turc. Însă părintele său, Domnul, al cărui cap căzu în urmă, înfruntă pe fiul său și zise: «Mai bine să mori în legea creștinească, decât să te faci păgân, lepădându-te de Iisus Hristos pentru a trăi câțiva ani mai mult pe pământ!» Copilașul ascultă și ridicând capul, cu glas îngeresc zise gădelui: «Vreau să mor creștin. Lovește!» În urmă ucise și pe Brâncoveanu.”

„Marele vizir, temându-se de vreo răscoală, căci înșiși turcii se îngroziseră de atâta nedreptate, ordonă aruncarea cadavrelor în mare...”

(Secretarul domnesc Anton Maria Del Chiaro)

Iată ce scrie și Anton Maria Del Chiaro:

„Imbrohorul [dregător imperial – *n.n.*], după ce comunică lui Brâncoveanu gravele acuzațiuni din partea sultanului, ascultate cu demnitate de el, ordonă supunerea lui ca și a fiului cel mare la grele torturi, pentru a smulge mărturisirea averii lor. După ce mărturisiră toate, după 5 zile, duminică în 26 august [pe calendarul nou, adică 15 august pe calendarul vechi – *n.n.*], la Adormirea Sfintei Fecioare, în prezența sultanului care sta la o anumită distanță, imbrohorul supuse pe Voevod la un nou interogator, la care Brâncoveanu răspunse fără frică, după care la un semn, se apropie gealatul. Când Brâncoveanu îl văzu că se apropie cu sabia în mână, făcu o scurtă rugăciune și se adresă fiilor săi cu următoarele cuvinte: «Fiii mei, fiți curajoși, am pierdut tot ce am avut în această lume. Cel puțin, să salvăm sufletele noastre și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru.» Primul decapitat fu Văcărescu, apoi prințisorul cel mic Mateiaș, și al treilea fiu Răducanu, (care urma să facă nunta după învoirea vizirului), după care fură decapitați Ștefăniță și Constantin, cel mai mare, iar la urmă, nenorocitul Voevod, părintele lor, care a fost spectator la această cruzime și barbarie. După tragedie, sultanul se îndepărtă, iar capetele celor uciși fură purtate prin oraș pe prăjini. Se strânse lume multă în jurul acestor cadavre, iar marele vizir, temându-se de vreo răscoală, căci înșiși turcii se îngroziseră de atâta nedreptate, ordonă aruncarea cadavrelor în mare, de unde pe ascuns fură pescuite de câțiva creștini și îngropate într-o mănăstire numită Halchi, nu departe de Constantinopol.”

„Promisiunile și prietenii occidentalilor față de ortodocșii răsăriteni au rămas simple vorbe în vânt...”

Și toată această cruzime s-a petrecut în fața ambasadurilor Europei creștine, care au asistat cu inimile împietrite la decapitarea unui principe creștin împreună cu fiii săi. Cum să înțelegem atitudinea acestor ambasadori?

Prin această ceremonie sinistră (mai întâi condamnații au fost târați și umiliți pe străzile Istanbulului și apoi au fost executați în mijlocul cetății, în ziua praznicului Adormirii Maicii Domnului), sultanul otoman a vrut să-și arate puterea și cruzimea atât în fața ambasadurilor europene (din Anglia, Franța, Germania, Veneția, Austria și Rusia), cât și în fața propriului popor nemulțumit de regimul aspru de trai. Nu știm dacă au fost îngroziți de frică, împietriți de nesimțire sau chiar cuprinși de satisfacție sadică, dar un lucru este sigur: timp de patru luni, cât Vodă Brâncoveanu a fost întemnițat la Istanbul, nici unul dintre delegații europeni (care-l cunoșteau și personal unii dintre ei) nu a încercat să comunice cu el, darămite să mijlocească la sultan salvarea lui de la moarte. Oricum, de multe ori de-a lungul istoriei, promisiunile și prietenii occidentalilor față de ortodocșii răsăriteni, dacă nu s-au transformat chiar în trădări și asupriri fățișe asupra ortodocșilor, au rămas simple vorbe aruncate-n în vânt...

Sultanul căuta prin aceste „demonstrații de forță” să-i intimideze mai ales pe principii și militarii creștini din vecinătatea vestică și nord-vestică, știut fiind faptul că la granița dintre

ÎPS Teofan și părintele Mihail Stanciu, Lainici, 2011

Imperiile Otoman și Habsburgic (Austriac) tensiunile erau din ce în ce mai mari. Lucrurile, de altfel, au escaladat apoi în așa măsură încât doi ani mai târziu, în august 1716, Imperiul Otoman avea să fie învins de armata austriacă a lui Eugeniu de Savoia în lupta de la Petrovaradin (Novi Sad), când vizirul a fost omorât, iar armata otomană împrăștiată...

Părinte arhimandrit, v-aș ruga acum să evocați câteva aspecte din personalitatea lui Vodă Brâncoveanu, dar și din lumea românească de atunci, pentru a putea înțelege această extraordinară tărie în credință și acest curaj neclintit în fața morții...

Da, trebuie subliniat faptul că Binecredinciosul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu nu a mărturisit Ortodoxia numai la moarte, ci întreaga lui viață de 60 ani întregi (el fiind născut la 15 august 1654).

Părintele Mihail Stanciu la mormântul părintelui Adrian Făgețeanu, Lainici, 2012

„Constantin Vodă a fost un soț și un tată bun și iubitor”

Mai întâi, fiind și dintr-o familie nobilă (Basarab) și având firea blândă și împăciuitoare, s-a bucurat de o aleasă cultură și educație creștină care i-au cristalizat, la vârsta bărbatului desăvârșit (34 de ani), personalitatea puternică și înțelepciunea luminată care l-au făcut să fie apreciat de cler, de boieri și de popor atunci când a fost ales domnitor al Țării Românești. Având o familie unită, cu soția Maria și cei patru fii și șapte fiice, Constantin Vodă a fost *un soț și un tată bun și iubitor*, oferindu-le și prin exemplul personal cea mai mare moștenire posibilă: credința ortodoxă – calea mântuirii, a unirii veșnice cu Dumnezeu. Doar cunoscându-L pe Dumnezeu prin experiență personală, pe viu adică, Sfântul Constantin Brâncoveanu a putut avea marile certitudini care l-au făcut curajos și statornic în credință până la finalul sângeros al vieții.

Ca *domnitor creștin*, a cărmuit țara cu pricepere și sobrietate, pe plan intern reușind să ridice nivelul de trai și de cultură al oamenilor, chiar dacă mărise și impozitele percepute populației, impozite care erau investite în multe locașuri de cult și opere culturale (școli, cărți, obiecte de artă) și filantropice (bolnițe) din vremea sa. Pe plan extern, Vodă Brâncoveanu a reușit să asigure unitatea și independența țării, menținând relații diplomatice cu țările vecine și chiar cu principatele europene mari. Iar relațiile lui cu Imperiul Otoman erau pur formale, Vodă plătind mulți bani pentru neamestecul turcilor în treburile interne, lucru care a stârnit și mai mult invidia și lăcomia lor la adresa lui.

Ca *mărturisitor și protector al Ortodoxiei*, Constantin Voievod a adunat în jurul lui mulți Patriarhi și ierarhi din Răsăritul creștin precum: Dosithei și Hrisant Notara ai Ierusalimului, Dionisie Seroglanul al Constantinopolului, Athanasie al III-lea Dabbas al Antiohiei, Sfântul Gherasim

Palada al Alexandriei, Clement al Adrianopolului, Avxentie al Sofiei, Athanasie și Ierothei ai Dristrei, cu care Sfântul Mitropolit Antim Ivireanul a și colaborat intens la tipărirea de cărți pentru folosul întregii Creștinătăți ortodoxe.

„În mediul Academiei și tipografiei bucureștene se adunase elita profesorilor și cărturarilor greci”

Trebuie să spunem că, la anii 1690, limba greacă înlocuise deja limba slavonă în secretariatul voievodal, devenind principala limbă de comunicare la Curtea lui Brâncoveanu, iar în mediul Academiei și tipografiei bucureștene se adunase elita profesorilor și cărturarilor greci (cei mai mulți fiind clerici, unii școliți sau foști misionari în Occident), care au inițiat un adevărat curent de înflorire culturală pro-grecească pe care-l putem numi „*iluminism ortodox*”. Amintim aici pe cei mai apropiați domnitorului: Mitropolitul Mitrofan de Nyssa – duhovnic al familiei Brâncoveanu, cretanul Gheorghe Maiota și Ioan Avramios – preoți și predicatori ai Curții Domnești, medicii Ioan Molaimis, Iacob Pylarino, profesorii Ioan Cariofil, Sevastos Kyminitis, Marcu Porfiropoulos, Anastasie Bounelis și Gheorghe Hrisogon Trapezundiul, secretarul domnesc Panaiotis Sinopeus, Gheorghe Kastriotul – ambasadorul lui Brâncoveanu, tipograful Mitrofan Grigoras. Prezența ilustrațiilor cărturari și a manierelor grecești la Curtea Domnească și în societatea românească din epoca brâncovenească l-a făcut pe Sevastos Kyminitis să exclame într-un distih: „Odi-noară lăcașul muzelor și floarea gloriei era Atena,/ Iar acum a întrecut-o vestita capitală a Munteniei” ...

Constantin Vodă a adus la Curtea sa artiști din felurite medii culturale, reușind să susțină financiar construcția multor lăcașuri de cult și palate voievodale, îmbinând în arhitectură, sculptură și pictură tradiția autohtonă, armonia și finețea orientale și proporțiile grandioase ale barocului italian în așa-numitul *stil brâncovenesc*.

De asemenea, tipografi români Mitrofan al Buzăului, Mihail Iștvanovici, Gheorghe Radovici, Dionisie Floru, Stoica Iacovici – coordonați de Mitropoliții Teodosie și Antim ai Ungrovlahiei – au reușit să generalizeze *folosirea limbii române în cultul liturgic ortodox*, tipărind cărți ortodoxe folosite și ca manuale școlare. Sfântul Constantin Brâncoveanu a susținut financiar tipărirea a 19 cărți care s-au dat în dar, plus cele șapte ediții ale predicilor semnate de fiii săi, achitând integral și costul tipografiilor dăruite în Siria și în Iveria (Georgia).

„Prietenia dintre Vodă Brâncoveanu și Mitropolitul Antim Ivireanul – cea mai rodnică conlucrare dintre Stat și Biserică de-a lungul istoriei noastre”

Ce loc considerați că are mărturisirea lor de credință în istoria creștinismului românesc?

Evident că sunt importante și strălucite mărturia și „martyria” (mucenicia) lor și nu doar pentru întărirea în dreapta credință a ortodocșilor din acea vreme, ci și pentru cei ce au urmat lor, inclusiv pentru noi, cei de astăzi. Mărturisirea și mucenicia Brâncovenilor sunt unice în toată istoria lumii, de fapt, și nu doar în istoria creștinismului românesc.

Sfinții Brâncoveni, cununie (Elena Murariu)

Seria hagiografică (Elena Murariu)

Dar repet acum ce spuneam și altădată: Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu a fost un adevărat conducător creștin înțelept și mărturisitor, iar prietenia dintre Vodă Brâncoveanu și Mitropolitul Antim Ivireanul a marcat cea mai rodnică conlucrare dintre Stat și Biserică de-a lungul istoriei noastre. Pentru că nici unul nu ar fi devenit ceva fără ajutorul celuilalt, și nici România creștină nu ar fi rezistat atacurilor prozelitiste și propagandiste ale ereticilor și ale musulmanilor fără activitatea misionară și jertfa lor deplină pentru Mântuitorul Hristos.

Părinte arhimandrit, câți dintre noi mai avem astăzi curajul mărturisirii într-o lume în care suntem asaltați de tot felul de ideologii prin care se dorește distrugerea valorilor noastre creștine?

Nu pot spune, dar și astăzi sunt oameni dreptcredincioși, mai mulți decât bănuim noi. Dumnezeu ține cetățile lumii pentru că

în ele sunt mai mulți decât cinci-zece oameni drepti. Iar în faptele dreptății intră atât rugăciunea personală și comunitară, cunoașterea dogmatică și contemplarea mistică a lui Dumnezeu, cât și mărturisirea în societate prin cuvânt și faptă a credinței în Mântuitorul Hristos. Chiar dacă multe intervenții politice, fumigene și vuiete mediatică încearcă să acopere mărturisirea creștinilor, lumina și glasul lor ajung totuși să fie cunoscute în lume.

Este adevărat că suntem expuși unei avalanșe ideologice care țintește descreștinarea oamenilor, desacralizarea și secularizarea lumii, dar nu trebuie să ne lăsăm intimidati nici de violența propagandistilor, care merge până la excludere socială și chiar crimă (vezi atacurile asupra creștinilor din Siria și din alte țări, chiar „civilizate”, nu doar musulmane), nici de bășcălia sau batjocura ce ni se aruncă pe motiv că suntem tradiționaliști, deci neprogresști, adică înapoiști și fundamentalști. Noi, creștinii

Sfinții Brâncoveni (Elena Murariu)

ortodocși, suntem însă cei mai progresiști dintre toți, de fapt, pentru că noi căutăm progresul nesfârșit în plan spiritual, moral, emoțional și intelectual prin unirea în veșnicie cu Dumnezeu cel viu, Iubitor și Nemărginit. Iar trăirea lui Dumnezeu în Biserica Sa Dreptmăritoare ne dă și nouă, prin gustarea acelor experiențe înalte ale iubirii și cunoașterii, tăria și statornicia în credință și în mărturisire publică.

Avându-i modele și ocrotitori pe Sfinții Brâncoveni și, totodată, pe toți Mucenicii (mai ales pe cei din temnițele comuniste, cei mai apropiați temporal și spațial de noi), și rugându-ne lor, să avem curaj și fermitate în viața noastră cotidiană plină de încercări și viclene prigoniri, căci suntem împreună cu Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu cel viu, Creatorul și Mântuitorul nostru, Care ne-a spus: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33) și „Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului. Amin.” (Matei 28, 20)

Sfinții Martiri Brâncoveni mlădițe (Ioan Popa)

Cum ar trebui să-i cinștim, părinte Mihail, pe acești Sfinți Mucenici?

Păi, mai întâi ar trebui să citim sinaxarul lor, adică să le cunoaștem viața și credința, și astfel să-i prețuim și să-i iubim. Iar această atitudine de iubire și recunoștință față de ei ne va spori și nouă râvna pentru Hristos, curajul și statornicia, pacea și bucuria în viața duhovnicească. Apoi să ne rugăm lor pentru luminarea și întărirea tuturor în credință, căci ei sunt cunoscători, trăitori și mărturisitori adevărați ai Ortodoxiei. Să-i pomenim la slujbe, așadar, și să-i evocăm în colocvii și conferințe, punându-le numele lor copiilor noștri și purtându-le prin generații exemplul mărturisirii lor curajoase și statornice. Astfel vom fi într-o comuniune tot mai strânsă cu ei și cu Domnul nostru Iisus Hristos, Care a strălucit și ne cheamă la mântuire prin ei.